

Svar på skriftligt spörsmål SSS 384/2019 rd

Svar på skriftligt spörsmål om regeringens åtgärder för att främja de finländska ungdomarnas läskunnighet

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 384/2019 rd undertecknat av riksdagsledamot Jussi Wihonen/saf:

Vilka konkreta åtgärder tänker regeringen vidta för att främja de finländska ungdomarnas läskunnighet och

på vilket sätt beaktar regeringen de finländska pojkarnas allt sämre färdigheter i relation till flickornas och

vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att försämringen av de finländska ungdomarnas färdigheter ska kunna hejdas?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

En mångsidig läskunnighet är en grundläggande förutsättning för att individen ska kunna utveckla sin kompetens och aktivt delta i utvecklingen av samhället. Nivån på läskunnigheten har i många undersökningar kopplats till allmän framgång i livet. Allmänt erkända färdigheter som behövs i framtiden är även analytisk slutledningsförmåga, förmåga att inhämta och hantera information, kritiskt tänkande, kreativ problemlösning, entreprenöriella färdigheter samt emotionella färdigheter, samarbets- och kommunikationsfärdigheter. Allt detta kräver mångsidig läskunnighet. Läskunnighet skapar gemenskap och stärker känslan av tillhörighet och delaktighet. Läskunnighet öppnar även dörrar till självkänedom, utveckling av kreativiteten och uppfinningsrikedomen samt till upptäckten av ens egna styrkor. Läskunnighet är grunden till allt lärande.

De finländska ungdomarna hör till de bästa i världen när det gäller läskunnighet, men vi har även stor anledning till oro. Sedan början av millenniet har Finland placerat sig i toppen i undersökningar som mäter läskunnigheten (till exempel PIRLS och PISA). Betydelsen av läskunnigheten ökar, men nivån på den sjunker. Antalet personer med svag läskunnighet har ökat och antalet med stark läskunnighet har minskat. Nivån på läskunnigheten bland personer under 25 år är lägre än för drygt tio år sedan. Utmaningarna ligger i synnerhet i tryggheten av jämlikhet inom utbildningen. Bakgrundsfaktorer och attityder avgör i större utsträckning än tidigare nivån på elevernas läskunnighet. Den sjunkande kompetensnivån som har konstaterats de senaste åren är särskilt tydlig hos pojkar vars föräldrar endast har grundskoleutbildning och ägnar sig åt kultur

Svar på skriftligt spørsmål SSS 384/2019 rd

i liten utsträckning hemma. Även läsintresse har ett samband med nivån på läskunnigheten. Flickor uppger i klart större utsträckning än pojkar att de läser på fritiden. I Finland är skillnaden i läskunnighet mellan flickor och pojkar den största bland OECD-länderna, till förmån för flickorna. Föräldrarnas betydelse för barnets läskunnighet är mest avgörande innan barnet lär sig att läsa själv.

Att stödja läskunnigheten och läsintresset är särskilt viktigt inom småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogikens uppgift är att stärka barnens språkliga färdigheter och kunskaper samt utveckla den språkliga identiteten. Inom småbarnspedagogiken stärks även barnens nyfikenhet och intresse för språk och texter. Att stödja den språkliga utvecklingen är även kopplat till utvecklingen av barnets multilitteracitet. Inom småbarnspedagogiken beaktar man att barnen växer upp i olika typer av språkliga miljöer. Den språkliga mångfalden respekteras och görs synlig i samarbetet med barnens vårdnadshavare. Språket är både ett föremål för inläring och ett verktyg för barnen. Med hjälp av språket tar barnet kontroll över olika situationer och fenomen samt interagerar med andra, uttrycker sig självt och inhämtar kunskap. Inom småbarnspedagogiken används rika och varierande texter, sagor, ramsor, sånger och så vidare. Tillsammans med barnen tar man del av barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Man berättar historier för barnen och uppmuntrar dem att även själva hitta på berättelser. Inom småbarnspedagogik som främjar multilitteracitet används även bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter vid sidan av talet. Småbarnspedagogikens uppgift är att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens verbala, musikaliska, figurativa och även kroppsliga uttryck. Att delta i småbarnspedagogiken är alla barns rättighet.

Effekten av föräldrarnas utbildning och sociala skillnader på läsförmågan har utan undantag konstaterats i alla inlärningsundersökningar där elevens socioekonomiska bakgrund har utretts. När barnen delas in i fyra grupper efter bakgrund observeras att barn i familjer som hör till den högsta socioekonomiska gruppen har uppnått bättre resultat än barn i lägre socioekonomiska grupper i alla PISA-undersökningar och alla deltagarländer. I OECD-länderna har den faktor som beskriver effekten av elevens bakgrund i medeltal varit så gott som oförändrad sedan 2006. I Finland har den stärkts och är nu i nivå med genomsnittet i OECD-länderna. Nivån på de finländska ungdomarnas läskunnighet har enligt PISA-undersökningen sjunkit i synnerhet bland elever med lägre socioekonomisk bakgrund än medeltalet. Nivån på läskunnigheten har även sjunkit mest i skolor med många elever med en bakgrund i de lägsta socioekonomiska grupperna.

Statens ekonomiska forskningscentral VATT har utrett effektiviteten av den riktade stödfinansieringen till skolor i utmanande områden. Enligt utredningen bidrar den här finansieringen genom så kallad positiv särbehandling till att klart fler elever söker sig till utbildning på andra stadiet. Finansieringens inverkan på främjandet av jämlikheten har således påvisats. Undervisnings- och kulturministeriet har under flera år beviljat riktade statsbidrag till skolor i de mest utmanande områdena. Våren 2019 beviljades specialunderstöd på totalt 32 228 000 euro.

I oktober inledde regeringen utvecklingsprogrammen Utbildning för alla för att förbättra kvaliteten och jämlikheten inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 384/2019 rd

Totalt 305 miljoner euro har reserverats för programmen för perioden 2020–2022. Programmen inkluderar flera åtgärder för att främja den utbildningsmässiga jämlikheten.

Målet med utvecklingsprogrammet Utbildning för alla inom småbarnspedagogiken är att allt fler barn ska delta i småbarnspedagogiken och barnens inläring, välbefinnande och tidiga grundläggande färdigheter ska stödjas på ett jämlikt sätt oberoende av social eller etnisk bakgrund, bostadsområde och kön. Att stödja inläringen har enligt undersökningar störst effekt under barnets första år (se till exempel Doyle, Harmon, Heckman & Tremblay 2009).

Programmet delas in i åtgärder som fördelar sig under fyra mål. Programmets mål är att 1) skapa jämlika förutsättningar för barns lärtiggar, 2) främja stöd för inläringen och 3) skapa en flexibla modell för inläringen samt 4) förbättra kvaliteten på småbarnspedagogiken. När det gäller läskunnighet stärks barns språkliga utveckling och en jämlik inläring av digitala färdigheter inom utvecklingsprogrammet. Dessutom är målet att bland barnen inom småbarnspedagogiken stärka läskunnigheten, stödja läskulturen och säkerställa att alla barn får det stöd de behöver för att lära sig läsa. Den tidiga inläringen av grundläggande färdigheter förbättras genom att de två första åren inom den grundläggande utbildningen görs till en mer enhetlig helhet än i dag. Därtill utreds pedagogiken för femåringar och ett pilotförsök med en tvåårig förskoleundervisning bereds.

Inom utvecklingsprogrammet för kvalitet och jämlikhet inom den grundläggande utbildningen letar man efter effektiva åtgärder för att stävja den ökande ojämlikheten och minska gruppstorlekarna. Målet är att minska och förebygga skillnader i inläring som beror på socioekonomisk bakgrund, invandrarbakgrund eller kön samt att stärka och utveckla stödet för inläringen och skolgången samt läskunnigheten. För att minska skillnaderna i inläring förbättras den tidiga inläringen av grundläggande färdigheter genom att förskoleundervisningen och de två första årskurserna inom den grundläggande utbildningen görs till en mer enhetlig helhet än i dag. Lika möjligheter tryggas genom individuella lärtiggar, finansiering för positiv särbehandling, flexibla undervisning och tillräckligt stöd. Skolans betydelse som ett centrum för gemenskap och främjare av välbefinnande stärks. Samtidigt ser man över lagstiftningen om specialundervisningen och hur den inkludering av elever som ingår i den fungerar samt hur de resurser som har anvisats räcker till med tanke på bland annat likabehandlingen av elever och lärarnas ork. Särskild vikt kommer att läggas vid den konstaterat ökande ojämlikheten inom och mellan skolorna, inom de stora städerna och mellan regionerna samt vid kunskapsskillnaderna mellan könen och när det gäller barn och unga med invandrarbakgrund.

Skillnaderna i läskunnighetsresultat mellan flickor och pojkar har konstaterats återspegla sig även i bedömningspraxis. Enligt undersökningar varierar bedömningspraxis kraftigt mellan skolorna och även inom skolorna. I lågstadiet beskrev lärarna att de i regel bedömer flickor och pojkar på samma grunder. I högstadiet finns det stora variationer i betygen mellan könen och läroämnena. Den tidiga bedömningen av studierna kan inverka på planerna för fortsatta studier och på ämnesvalen. Flickornas i medeltal bättre avgångsbetyg öppnar betydligt större möjligheter för dem än för pojkarna i den gemensamma antagningen till andra stadiet (se Pöysä & Kupiainen, 2018: Tytöt ja pojat koulussa – Miten selättää poikien heikko suoriutuminen peruskoulussa?).

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 384/2019 rd

Utbildningsstyrelsen bereder för närvarande nya kriterier för slutbedömning inom den grundläggande utbildningen och preciseringar av riktlinjerna för bedömningen i samarbete med experter och intressenter. Syftet med noggrannare kriterier är att göra slutbedömningen mer enhetlig, öka jämlikheten i bedömningen samt stärka jämlikheten inom grundskolan och betygens jämförbarhet. Samtidigt förtydligas de nationella riktlinjerna för bedömningen, eftersom de har upplevts vara för otydliga i den nuvarande läroplanen. De nya riktlinjerna publiceras i januari 2020. Arbetet med de lokala läroplanerna och införandet av riktlinjerna sker under våren 2020, och riktlinjerna träder i kraft den 1 augusti 2020. Arbetet fortsätter därefter med utarbetande av bedömningskriterier för betygen 5, 7 och 9. I dem kommer att fastställas vad en elev som går ut grundskolan ska kunna för att få det aktuella betyget. Genomförandet av reformen kommer att stödjas genom utbildning, handledning och annat stöd.

Undervisnings- och kulturministeriet kungjorde den 31 oktober 2019 att ett statligt specialunderstöd kan sökas för åtgärder som stärker läskultur och läskunnighet inom småbarnspedagogiken, förskolan och årskurs 1–2. Syftet med specialunderstödet är att främja barns och ungas läskunnighet, läsiver och läsintresse genom att göra lärmiljöerna mångsidigare i daghemmen och årskurs 1–2, främja samarbetet mellan biblioteken och hemmen samt differentiera undervisningen. Målet är att redan i ett tidigt skede göra läsning till ett livslångt intresse för så många barn som möjligt. 155 kommuner ansökte om specialunderstöd för åtgärder som stärker läskultur och läskunnighet inom småbarnspedagogiken, förskolan och årskurs 1–2. Specialunderstöd kunde sökas för fyra miljoner euro, och det kom in ansökningar till ett värde av 21,5 miljoner euro. Det finns ett tydligt behov bland skolor och daghem av finansiering för att främja läskunnigheten och läsintresset. Besluten fattas i början av 2020.

Hösten 2017 tillsatte undervisnings- och kulturministeriet ett läskunnighetsforum, vars uppgift var att före slutet av augusti 2018 dra upp riktlinjerna för utvecklingen av barns och ungas läskunnighet och läsintresse. Riktlinjerna innehåller ett förslag till hur de dåliga utvecklingstendenserna som har observerats när det gäller läsintresse och läskunnighet ska korrigeras och hur det ska säkerställas att alla barn och unga har tillräcklig läskunnighet för livslångt lärande och ett aktivt liv. Läskunnighetsforumets arbete fortsätter som en nationell läsrörelse, till vilken alla aktörer som arbetar med läskunnighet och läsintresse har bjudits in, www.lukuliike.fi/sv.

I sitt betänkande FiUB 20/2019 rd beaktar finansutskottet betydelsen av långsiktig utveckling av läskunnigheten och anvisar totalt 1 495 000 euro för åtgärder som främjar bättre läs- och skrivkunnighet. Den viktigaste av dessa åtgärder är utarbetandet av en nationell läskunnighetsstrategi. Med hjälp av den främjas verkställandet av Läsrörelsens riktlinjer och kompetensen hos aktörerna inom branschen säkerställs. I strategin ska det även ingå åtgärder på region- och kommunnivå, med hjälp av vilka lokala strukturer som stödjer läskunnigheten främjas, exempelvis tillgången på bibliotekstjänster och digitala tjänster.

Helsingfors 20.12.2019

Undervisningsminister Li Andersson